

Marknadskontrollprogram för Konsumentverket 2020

Innehåll

Marknadskontrollprogram för Konsumentverket 2020	1
Bakgrund	3
Mål för marknadskontroll	3
Rättslig grund	3
Omvärldsbevakning - grund för urval av produkter	4
Kontrollmetoder	5
Samverkan med avgränsningar	6
Marknadskontroll – Plan	6
Mål för myndighetens marknadskontroll	6
Uppföljning	7
Preliminär marknadskontrollplan för 2020	8

Bakgrund

Ett av Sveriges åtaganden som medlem i EU är att bedriva marknadskontroll. Med marknadskontroll menas att ansvarig myndighet övervakar att produkter som släpps ut på marknaden eller tas i bruk i Sverige uppfyller gällande krav samt vidtar åtgärder när de inte gör det. Ansvarig myndighet är skyldig att organisera och bedriva marknadskontrollen på ett tillräckligt effektivt sätt och i tillräcklig omfattning.

Mål för marknadskontroll

Marknadskontrollen syftar till att skydda arbetstagare, konsumenter och andra användares säkerhet och hälsa. Medborgarna har rätt till ett likvärdigt skydd på hela den gemensamma marknaden, oberoende av produktens ursprung. Marknadskontrollen syftar även till att säkerställa likvärdiga konkurrensförhållanden mellan företag och därmed bidra till att eliminera illojal konkurrens.

Rättslig grund

Bestämmelser om marknadskontroll finns i EU-förordning 765/2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93.

Marknadskontrollförordningen (2014:1039) ger information om vilka svenska myndigheter som ska bedriva marknadskontroll samt anger allmänna riktlinjer för hur kontrollen ska ske. Även det allmänna produktsäkerhetsdirektivet (GPSD 2001/95/EG) omfattar krav på marknadskontroll. Detta direktiv har genomförts i Sverige genom produktsäkerhetslagen (2004:451) och produktsäkerhetsförordningen (2004:469).

Konsumentverket kontrollerar de produkter, både varor och tjänster, som faller inom myndighetens ansvarsområde. Enligt 3 § produktsäkerhetsförordningen har även andra myndigheter ansvar enligt produktsäkerhetslagen för de produkter som faller under deras respektive tillsynsområde.

EU-förordning 765/2008 art 18.5 och 9 § produktsäkerhetsförordningen ställer krav på tillsynsmyndigheter att:

- upprätta, genomföra och följa upp program för sin tillsyn över olika typer av varor, tjänster och risker,
- följa upp vetenskapligt och tekniskt kunnande i frågor som rör produktsäkerhet och
- regelbundet utvärdera och se över sin tillsynsverksamhet.

Konsumentverket ansvarar för marknadskontroll av:

- leksaker enligt direktiv 2009/48/EG om leksakers säkerhet och lagen (2011:579) om leksakers säkerhet,
- personlig skyddsutrustning för privat bruk enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2016/425 av den 9 mars 2016 om personlig skyddsutrustning och om upphävande av rådets direktiv 89/686/EEG, i den ursprungliga lydelsen, och lag (2018:125) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning.
- farliga livsmedelsimitationer enligt direktiv 87/357/EEG för produkter som, på grund av sina yttre egenskaper, kan förväxlas med andra produkter och härigenom utgöra en risk för konsumenternas hälsa och säkerhet samt lagen (1992:1328) om farliga livsmedelsimitationer,
- övriga konsumentprodukter (varor och tjänster) som inte faller under någon speciallagstiftning enligt direktiv 2001/95/EG om allmän produktsäkerhet samt produktsäkerhetslagen (2004:451).

Bestämmelser om CE-märkning finns även i lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll.

Omvärldsbevakning - grund för urval av produkter

Grunden för Konsumentverkets urval av produkter till marknadskontrollen är riskvärdering. Som urval för riskvärdering använder sig Konsumentverket bland annat av följande faktorer:

- inträffade dödsolyckor
- anmälningar som inkommit till verket
- underrättelser från näringsidkare
- notifikationer i RAPEX-systemet
- lagändringar, kommissionsbeslut, nya föreskrifter och nya eller reviderade standarder
- omvärlds- och mediabevakning.

Tidigare år har även skaderegistret IDB (Injury Database) använts som underlag för Konsumentverkets riskvärderingar. Under år 2018 har Socialstyrelsen avbrutit datainsamlingen till skaderegistret. Någon ny skadestatistik från detta register kommer därför inte att kunna användas fortsättningsvis. Uppgifter om dödsolyckor kan hämtas från dödsorsaksregistret.

En viktig del av Konsumentverkets omvärldsbevakning sker genom mediabevakning men även via branschkontakter och arbetet i de olika

internationella nätverken som bland annat expertgrupper och Adco-grupper, standardiseringskommittéer och arbetsgrupper under sådana kommittéer.

Kontrollmetoder

Strukturerad marknads kontroll – planerade insatser mot olika typer av produkter

Strukturerade marknads kontroller sker genom olika former av planerade insatser, vanligtvis i projektform. Urvalet grundar sig på skadestatistik, omvärldsanalys, nytillkomna regler, behov av uppföljning av tidigare kontroller eller erfarenheter från till exempel mässbesök och problem som kan ses i anmälningar. Konsumentverket driver också projekt för att kontrollera hur näringsidkare arbetar systematiskt med att förebygga att de produkter de släpper ut på marknaden uppfyller säkerhetskraven.

Konsumentverket bedriver sin strukturerade marknads kontroll genom:

- a) riktade insatser mot tillverkare/importörer eller distributörer
- b) riktade insatser i samarbete med tullen
- c) riktade insatser på mässor eller utställningar
- d) riktade insatser i samarbete med andra myndigheter i Sverige
- e) riktade insatser i samverkan med tillsynsmyndigheter i andra länder, t ex nordiska marknads kontroller
- f) deltagande i EU-projekt

Reaktiv marknads kontroll

– insatser med anledning av anmälningar och underrättelser

En stor del av Konsumentverkets marknads kontroll härstammar från anmälningar från konsumenter och konsumentvägledare, men också genom underrättelser från företag, andra myndigheter och konkurrenter. Från och med år 2020 bedöms varje inkommen anmälan eller underrättelse med hjälp av ett prioriteringsverktyg. Enskilda marknads kontrollärenden öppnas i de fall som bedöms vara mest angelägna. Krav på åtgärder framställs i de fall produkten har en risk som bedöms kunna orsaka skada på person. De anmälningar och underrättelser som inte ger upphov till några marknads kontrollärenden följs upp årligen.

Marknads kontroll i samverkan med konsumentvägledare

Konsumentverket har ingen lokal tillsynsorganisation. För att kunna bedriva marknads kontroll i hela landet har verket kontrakt med konsumentvägledare i ett 40-tal kommuner. Vägledarna bistår vid behov med inventering, inköp av varor samt till viss del även omvärldsbevakning.

Samverkan med avgränsningar

Kontroll av personlig skyddsutrustning är ett gemensamt ansvar för Konsumentverket och Arbetsmiljöverket. Konsumentverket planerar därför en del av marknadskontrollerna inom detta område i samråd med Arbetsmiljöverket.

När det gäller vissa typer av varor så delas tillsynsansvaret mellan flera marknadskontrollerande myndigheter. I många fall krävs en utredning från fall till fall för att utreda vilken typ av risk det rör sig om och vilken tillsynsmyndighet som bör handlägga ärendet.

Ett exempel är tändare där ansvaret delas mellan Konsumentverket och MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap). Konsumentverkets ansvar omfattar kravet på barnsäkerhetspärr och att tändare inte får vara leksaksliknande. I övrigt har MSB tillsynsansvar över produkten. Leksaker är ett annat exempel där tillsynsansvaret delas mellan Konsumentverket, Kemikalieinspektionen och Elsäkerhetsverket.

Sedan EU-förordning 765/2008 trädde i kraft den 1 januari 2010 har finns ett samarbete mellan Konsumentverket och Tullverket. Samarbetet sker både i projektförm men även löpande när det har funnits behov av samråd i samband med att tullen fattat misstanke om varor med säkerhetsbrister vid sin kontroll.

Marknadskontroll – Plan

Mål för myndighetens marknadskontroll

Enligt produktsäkerhetslagen ska produkter som tillhandahålls konsumenterna inte utgöra någon risk eller endast en låg risk för skada på person, givet att den låga risken är godtagbar. Konsumentverket kontrollerar de produkter, både varor och tjänster, som faller inom myndighetens ansvarsområde.

Definition av marknadskontroll finns i förordningen (2014:1039) om marknadskontroll av varor: ”Med marknadskontroll avses den verksamhet som en statlig myndighet eller en kommun bedriver och de åtgärder som den vidtar för att se till att en vara som tillhandahålls på marknaden uppfyller gällande krav.”

I EU-förordning 765/2008 finns följande definition av marknadskontroll: ”Den verksamhet som bedrivs och de åtgärder som vidtas av de offentliga myndigheterna för att se till att produkterna överensstämmer med de krav

som fastställs i relevant harmoniserad gemenskapsstiftning och inte hotar hälsan, säkerheten eller andra aspekter av skyddet av allmänintresset.”

Marknadskontroll kan initieras på olika sätt:

- Eget initiativ
- Anmälan
- Underrättelser
- Tullärenden

Uppföljning

Marknadskontrollen kan omfatta insamling av produkter och riskvärdering av dessa och i förekommande fall provning. Den kan också innebära kontroll av teknisk dokumentation, märkning, produktutformning och annan produktinformation. Till marknadskontroll räknas även riktade proaktiva åtgärder i form av information och liknande med syfte att säkerställa att varor på marknaden uppfyller hälso- och säkerhetskraven.

Uppföljning och utvärdering av en marknadskontroll kan bland annat leda till att:

- en informationskampanj initieras
- planering för en ny uppföljande marknadskontroll påbörjas
- samverkan och förhandlingar med företrädare från branschen startar
- samarbete med andra myndigheter för en kommande aktivitet inleds
- ge ett underlag för arbetet med standardisering på Konsumentverket.

Resultatet av marknadskontrollerna följs upp några gånger per år i samband med budgetrevidering och verksamhetsplanering.

Preliminär marknadskontrollplan för 2020

Nedanstående marknadskontrollplan kommer att utvärderas löpande under år 2020. Beroende på omvärldsanalys, skadestatistik och nya regler kan nya marknadskontroller tillkomma och planerade kontroller kan utgå.

Kontrollobjekt	Direktiv/lag	Övrig info
Lekland	GPSD/PSL	Lekland riktar sig till barn och har i tidigare kontroller visat sig vara behäftade med allvarliga säkerhetsbrister.
Snorkelmasker	PPE/PSUL	Varutypen har blivit populär och är debatterad ur säkerhetssynpunkt. Den misstänks ha orsakat dödsfall.
Leksaker till små barn	TSD/LEKLAG	Insatsen genomförs med anledning av den pågående strukturomvandlingen i leksaksbranschen.
Skönhetstjänster med injicering av fillers/botox	PSL	Kontrollen riktar sig mot utövare som tillhandahåller injektionsbehandlingar av botox och fillers. Konsumentverket har mottagit ett betydande antal anmälningar mot denna typ av tjänster, och tjänsterna innefattar betydande risker om de utförs på ett felaktigt sätt.
Flytvästar	PPE/PSUL	Nästan alla typer av uppblåsbara flytvästar har en allvarlig brist, nämligen att gaspatronen ofta gängar ur under användning och utsätter användaren för oacceptabla risker. Driva fram i första hand frivilliga åtgärder från tillverkare, i andra hand tvingande åtgärder för svenska ekonomiska aktörer så att återkallelser kommer till stånd som gör att alla konsumenter med en uppblåsbar flytväst har möjlighet att kostnadsfritt få gaspatronen säkrad i sin väst. Insatsen utgör en fortsättning på tidigare års marknadskontrollprojekt.